

6. Тімашов І. Причини та умови корупції в Україні. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13383/53.pdf>.

7. Чорний В.І. Еволюція становлення механізмів державного регулювання у сфері боротьби з корупцією в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління Том 31 (70) № 5 2020, ст. 58-62 URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/5_2020/12.pdf.

8. Дунда О. Корупція на війні гірша за мародерство. URL: <https://lexinform.com.ua/v-ukraini/koruptsiya-na-vijni-girsha-za-maroderstvo>.

Козубенко Анна Максимівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ;

Панасюк Лілія Андріївна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри економічної безпеки
та фінансових розслідувань
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент

Грущенко Олена Анатоліївна

ЗАХИСТ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА РЕАЛІЇ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ

На сьогоднішній день питання щодо захисту інвестицій та запобігання корупційній складовій є досить актуальними, адже, ні в кого немає сумніву, що корупція та нестабільна макроекономічна ситуація відлякує іноземних інвесторів від українських ринків. Іноземні інвестори покидають Україну саме через корупцію. У свою чергу, нестача інвестицій, як внутрішніх так і зовнішніх, є однією з центральних проблем, від якої потерпає українська економіка.

Захист іноземних інвестицій в Україні регулюється Законом України «Про режим іноземного інвестування» та

Законом України «Про захист іноземних інвестицій». Ці нормативні акти характеризують ключові гарантії захисту іноземних інвестицій в Україні. Відповідно до статті 19 Закон України «Про інвестиційну діяльність», захист інвестицій – це комплекс організаційних, технічних та правових заходів, спрямованих на створення умов, які сприяють збереженню інвестицій, досягненню цілі внесення інвестицій, ефективній діяльності об'єктів інвестування та реінвестування, захисту законних прав та інтересів інвесторів, у тому числі права на отримання доходу від інвестицій [1]. Але в свою чергу іноземні інвестори мають дотримуватися законодавства України та не завдавати шкоди її державним, соціальним та економічним інтересам [2].

Українське законодавство встановлює низку гарантій для іноземних інвестицій. Зокрема, в статті 8 Закону «Про режим іноземного інвестування» зазначається, що якщо в подальшому спеціальним законодавством України про іноземні інвестиції будуть змінюватися гарантії захисту іноземних інвестицій, то протягом 10 років з дня набрання чинності таким законодавством держава, на вимогу іноземного інвестора, буде застосовувати гарантії захисту іноземних інвестицій, які зазначені в Законі [3].

Слід зазначити, що іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Державні органи України не мають права вилучати іноземні інвестиції, за винятком випадків реалізації рятівних заходів у разі стихійних лих, аварій, епідемій та епізоотій. Компенсація, що виплачується іноземному інвестору, зобов'язана бути швидкою, адекватною та ефективною.

У разі припинення інвестиційної діяльності іноземний інвестор має право на повернення не пізніше 6 місяців з дня припинення цієї діяльності своїх інвестицій в натуральній формі або у валюті інвестування в сумі фактичного внеску (з урахуванням можливого зменшення статутного капіталу) без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі за реальною ринковою вартістю. Після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів іноземним інвесторам гарантується безперешкодний і швидкий переказ за кордон їхніх прибутків, доходів та інших коштів в іноземній валюті, які були одержані на законних підставах внаслідок здійснення іноземних інвестицій [2].

З огляду на практику, для цілей захисту іноземних інвестицій держава укладає двосторонні інвестиційні договори. Двосторонній інвестиційний договір – це угода, що визначає

умови приватного інвестування, укладеною між фізичними та юридичними особами однієї держави на території іншої держави. Більшість ДІД надають інвестору однієї договірної держави на території іншої держави інвестиційні гарантії, які зазвичай включають в себе справедливе і рівне ставлення, захист від експропріації, повний захист і безпеку.

Особливою рисою багатьох двохсторонніх інвестиційних договорів є те, що вони допускають застосування механізму альтернативного вирішення спорів, в рамках якого інвестор, чії права були порушені, може вирішити спір у міжнародному арбітражі, найчастіше у Міжнародному центрі з урегулювання інвестиційних спорів, замість використання засобів правового захисту у національних судах держави перебування.

Цей процес називається врегулюванням спору між інвестором та державою. Україна ратифікувала Конвенцію про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 року Законом № 1547-III 1547-14 від 16.03.2000, яка також визначає процедуру проведення інвестиційного арбітражу. Україна уклала двосторонні інвестиційні договори з більш ніж 70 країнами, і більшість з них мають узгоджене сторонами положення про арбітраж.

Далі розглянемо інвестиційний арбітраж як правовий інструмент захисту прав іноземних інвесторів в Україні. Згідно з нормами українського інвестиційного законодавства, спори між іноземними інвесторами і державою про державне регулювання іноземних інвестицій та діяльності підприємств з іноземними інвестиціями розглядаються судами України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України. Всі інші спори вирішуються судами України або, за згодою сторін, в арбітражі. Одним з основних правових інструментів захисту іноземних інвестицій є інвестиційний арбітраж. Україна бере активну участь в арбітражному розгляді між інвестором та державою як державою-відповідачем, або через інвесторів [4].

Більшість українських інвестиційних договорів надають право звертатися до Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів та спеціального арбітражу, створеного за правилами Комісії Організації Об'єднаних Націй з прав міжнародної торгівлі. Деякі договори також дозволяють інвесторам подавати арбітражний позов до Арбітражного суду при Міжнародній торговій палаті.

Найважливішим фактором для будь-якого інвестора, який має потенційний позов за двохстороннім інвестиційним договором, що вимагає розгляду, є юрисдикція створеного для

розгляду позову арбітражу. Якщо суд визнає, що він не має належної юрисдикції, він відхиляє позов. Пізніше питання юрисдикції детальніше розглядатиметься в консультативному порядку. Ще одне особливо важливе юрисдикційне питання стосується вибору арбітражного форуму.

Однією з головних проблем, з якою може зіткнутися інвестор, є реалізація арбітражного рішення та повернення активів, передбачених таким рішенням. Якщо держава відмовляється добровільно відшкодувати суму за рішенням арбітражного суду, інвестор повинен домогтися визнання і виконання арбітражного рішення в Україні відповідно до цивільних процесуальних правил та Конвенції Організації Об'єднаних Націй про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року (Нью-Йоркська конвенція).

Також, під час воєнного стану важливою є активність самої економіки в країні. Підприємці та бізнес, які здатні стабільно працювати в умовах війни – це справжній хребет української економіки. Активізація бізнес-діяльності – ключовий фактор посилення економічної стійкості держави, а отже, і її здатності ефективно протистояти агресору.

Парламентом та урядом було запроваджено ряд ініціатив, спрямованих на підтримку підприємництва під час воєнного стану. Нові правила передбачають зменшення податкового тиску, спрощення та поліпшення податкових правил, релокації з територій, де ведуться активні бойові дії, кредитування та компенсації для бізнесу, підтримка агробізнесу та сфери харчової промисловості, та інші поліпшення, які дозволять бізнесу продовжувати функціонувати.

Список використаних джерел

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII (у ред. від 20.10.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.

2. Про захист іноземних інвестицій: Закон України від 10.09.1991 № 1540а-XII (у ред. від 05.10.1991). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B012/ed19911005#Text>.

3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 17.08.2022 № 93/96-ВР (у ред. Від 17.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Про міжнародний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 № 4002-XII (у ред. від 17.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>.